

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KALANGAN REMAJA SEKOLAH
MENENGAH**

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

FBMK 2011 33

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KALANGAN
REMAJA SEKOLAH MENENGAH**

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

**MASTER SASTERA
UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA**

2011

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KALANGAN REMAJA SEKOLAH
MENENGAH**

Oleh

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

**Tesis Dikemukakan Kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra Malaysia
Sebagai Memenuhi Syarat Keperluan untuk Ijazah Master Sastera**

September 2011

DEDIKASI

Teristimewa buat ayah (Md Adama B. Shahri @ Hj. Hasbullah) dan mak (Ngatiah Bte Parjo) yang tidak pernah menghalang cita-cita ini
Budi dan jasamu yang menggunung tinggi
Sedalam lautan, seluas angkasa
Tak terbalas olehku, kecuali Yang Maha Esa

Kakak-kakak (Kak Lin & Kak Yana), abang ipar (Abang Din), adik-adik (Dayah & Fatin) serta anak-anak saudaraku (Farza, Aiman & Eisyah) yang sentiasa menyokong
Saat diri ini rasa terkongkong
Dengan segala musibah

Teman-teman seperjuangan yang sentiasa berada di sisi pada saat memerlukan
Bantuan dan dorongan kalian
Kata-kata semangat yang membakar
Menghapus segala sukar

Sesungguhnya kejayaan ini tidak digapai dengan mudah
Tanpa kalian semua

*Mohd Nur Hafizudin Md Adama
(GS24915) 2011*

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia sebagai memenuhi syarat keperluan untuk ijazah Master Sastera.

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KALANGAN REMAJA SEKOLAH
MENENGAH**

Oleh

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

September 2011

Pengerusi: Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD

Fakulti : Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi

Kesantunan berbahasa merujuk penggunaan bahasa yang halus, beradab sopan, lemah lembut, dan tidak menyinggung perasaan pendengar. Dalam hal ini, timbul persoalan tentang kesantunan berbahasa dalam kalangan masyarakat terutama remaja sekolah pada masa ini, lebih-lebih lagi apabila berlaku kejadian remaja berkelakuan dan berbahasa kasar terhadap guru mereka sendiri. Justeru, kajian ini dijalankan untuk mengenal pasti kekerapan remaja sekolah menengah kebangsaan mengamalkan kesantunan berbahasa di dalam dan di luar kelas serta menganalisis kata-kata dan ujaran santun menggunakan teori pragmatik. Kajian juga dijalankan bagi membandingkan penggunaan kata-kata dan ujaran santun dalam kalangan remaja sekolah menengah kebangsaan mengikut jantina. Dalam kajian ini, seramai 154 orang remaja sekolah menengah daripada enam buah sekolah dipilih sebagai sampel kajian. Data diperolehi melalui soal selidik dan temu bual. Teori yang digunakan dalam kajian ini ialah Prinsip Kesopanan Leech (1983). Dapatan kajian mendapati amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah sewaktu berada di dalam

kelas adalah lebih baik daripada sewaktu berada di luar kelas. Didapati juga remaja sekolah paling kerap menggunakan maksim santun dan maksim kerendahan hati dalam kebanyakan kategori. Remaja sekolah juga paling kerap menggunakan kata bantu “boleh” atau kata bahasa Inggeris “can” (*boleh*) di samping kata bantu “ingin”, “nak”, dan “mahu”. Remaja sekolah turut kerap menggunakan kata “maaf” atau kata bahasa Inggeris “sorry” (*maaf*) sebagai kata santun kepada pendengar. Didapati penggunaan ujaran “hai” dan ujaran yang terlalu berterus terang telah melanggar Prinsip Kesopanan. Dapatan kajian juga menunjukkan terdapat perbezaan penggunaan ujaran santun antara remaja lelaki dan perempuan. Remaja lelaki didapati lebih kerap menggunakan ujaran kata bantu “boleh” dan ujaran yang lebih berterus terang. Bagi remaja perempuan pula, didapati mereka lebih kerap menggunakan ujaran “hai” dan kata sapaan “cikgu” serta ujaran maaf. Selain itu, semasa menegur kesilapan pula, didapati remaja lelaki dan perempuan menggunakan strategi berterus terang dalam ujaran yang digunakan. Didapati juga remaja perempuan lebih menonjolkan ujaran santun. Keseluruhannya, dalam kajian ini, didapati amalan kesantunan berbahasa ada diamalkan oleh remaja sekolah semasa berada di dalam kelas mahupun semasa di luar kelas. Walau bagaimanapun, amalan kesantunan berbahasa lebih menonjol semasa remaja sekolah berada di dalam kelas berbanding dengan ketika di luar kelas. Justeru, remaja sekolah seharusnya didedahkan tentang cara dan strategi yang bersesuaian untuk memelihara kesantunan berbahasa dalam suatu komunikasi yang melibatkan situasi yang berbeza serta lawan tutur yang berlainan.

Abstract of thesis presented to Senate of Universiti Putra Malaysia in fulfillment of the requirement for the degree of Master of Arts.

LANGUAGE COMPETENCY AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS

By

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

September 2011

Chairman: Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD

Faculty : Faculty of Modern Language and Communication

Politeness in speech refers to the language use that is refined, full of mannerism, gentle and unoffending to listeners. In this matter, arises an issue on politeness in speech in society, especially school students nowadays, especially in documented incidents where youth behaved rudely to their teachers. Hence, this study was carried out to study politeness among school students in and out of the classroom and analyze words and courteous utterances using pragmatic theory. A study was also carried out to compare word use and courteous utterances among school students according to gender. In this study, a total of 154 secondary school students from six selected schools were used as a research sample. Data was collected through questionnaires and interviews. The Leech Politeness Principle (1983) was the theory employed in this study. Study findings revealed that politeness among school students when inside the class was better than when they were outside. The findings also showed that school students most often used polite maxim and modesty maxim in most categories. School students also most often used the auxiliary word “*boleh*” or English word “can” (*boleh*) and the auxiliary words

“ingin”, *“nak”* and *“mahu”*. School students also often used the word *“maaf”* or English word *“sorry”* (*maaf*) as in courteous speech. The findings showed the usage of utterance *“hai”* and directive utterance has violated the Politeness Principle. Study findings also showed the usage of courteous utterances differed between male and female. Male students often used the auxiliary word *“boleh”* and utterances that are more direct. For female students on the other hand, they more often used the utterance *“hai”* and greeting word *“cikgu”* and apologetic utterances. When reprimand for mistakes, it was found that both males and females used direct strategy in the utterances used. Also, female students are more inclined to use courteous utterances. Overall, in this study, politeness in speech was practiced by school students inside the classroom and also outside the class. However, politeness was more apparent inside the class compared to outside the class. Hence, school students should be exposed to the strategy that fit politeness in communication, which involves different situations opponent utterances.

PENGHARGAAN

Alhamdulillah, bersyukur ke hadrat Allah S.W.T kerana dengan izin-Nya telah memberi ruang masa, kesihatan, kekuatan dan juga iltizam serta keazaman yang jitu untuk saya menyempurnakan tesis yang bertajuk “Kesantunan Berbahasa dalam Kalangan Remaja Sekolah Menengah”.

Pada kesempatan ini juga, saya ingin merakamkan jutaan terima kasih yang tidak terhingga kepada Prof. Madya Dr. Zaitul Azma Zainon Hamzah, selaku penyelia yang telah banyak membimbing dan memberi tunjuk ajar serta pandangan sejak dari awal proses penghasilan tesis ini sehinggalah ke peringkat akhir. Segala usaha beliau ketika membaca, menyemak, memperhalusi dan memberi nasihat dalam menghasilkan tesis ini telah menyebabkan berjayanya terhasil tesis ini. Tanpa bantuan dan nasihat daripada beliau sudah tentu sukar untuk saya menyiapkan tesis ini. Tidak lupa juga buat Dr. Normahdiah Sheikh Said, selaku ahli jawatankuasa yang banyak membantu. Terima kasih diucapkan.

Begitu juga jutaan terima kasih diucapkan kepada Perpustakaan Sultan Abdul Samad, Universiti Putra Malaysia, Pusat Dokumentasi Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka, Perpustakaan Negara, Perpustakaan Peringatan Za’ba, Universiti Malaya, Perpustakaan Tun Sri Lanang, Universiti Kebangsaan Malaysia dan Wisata Minda, Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi. Tidak lupa juga buat guru-guru serta pelajar SMK Simpang Kuala, SMK ST. Michael, SMK Jalan Reko, SMK Taman Medan, SMK Dato’ Mohd

Redza dan SMK Dato' Sri Amar Diraja. Terima kasih diucapkan kerana banyak memberi kerjasama dalam kajian ini. Seterusnya, ucapan terima kasih juga ditujukan kepada sesiapa sahaja yang terlibat sama ada secara langsung mahupun tidak langsung membantu saya dalam proses pencarian maklumat untuk menyiapkan tesis ini.

Kepada rakan-rakan seperjuangan, terima kasih kerana sudi membantu serta memberi pendapat dalam memperbaiki dan memurnikan lagi tesis ini. Akhir kata, diharap tesis ini akan dapat memberi manfaat kepada semua untuk mengharungi masa akan datang. Insya-Allah.

Saya mengesahkan bahawa satu Jawatankuasa Peperiksaan Tesis telah berjumpa pada (29 September 2011) untuk menjalankan peperiksaan akhir bagi Mohd Nur Hafizudin Md Adama bagi menilai tesis beliau yang bertajuk “Kesantunan Berbahasa Dalam Kalangan Remaja Sekolah Menengah” mengikut Akta Universiti dan Kolej Universiti 1971 dan Perlembagaan Universiti Putra Malaysia [P.U.(A) 106] 15 Mac 1998. Jawatankuasa tersebut telah memperakukan bahawa calon ini layak dianugerahi ijazah Master Sastera.

Ahli Jawatankuasa Peperiksaan Tesis adalah seperti berikut:

ARBA'IE SUJUD, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

JAMA'YAH ZAKARIA, PhD

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

FAZILAH HUSIN, PhD

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

MARLYNA MAROS, PhD

Profesor Madya
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia
(Pemeriksa Luar)

SEOW HENG FONG, PhD

Profesor dan Timbalan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh:

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi syarat keperluan untuk ijazah Sarjana. Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut:

Zaitul Azma Zainon Hamzah, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Normahdiah Sheikh Said, PhD

Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

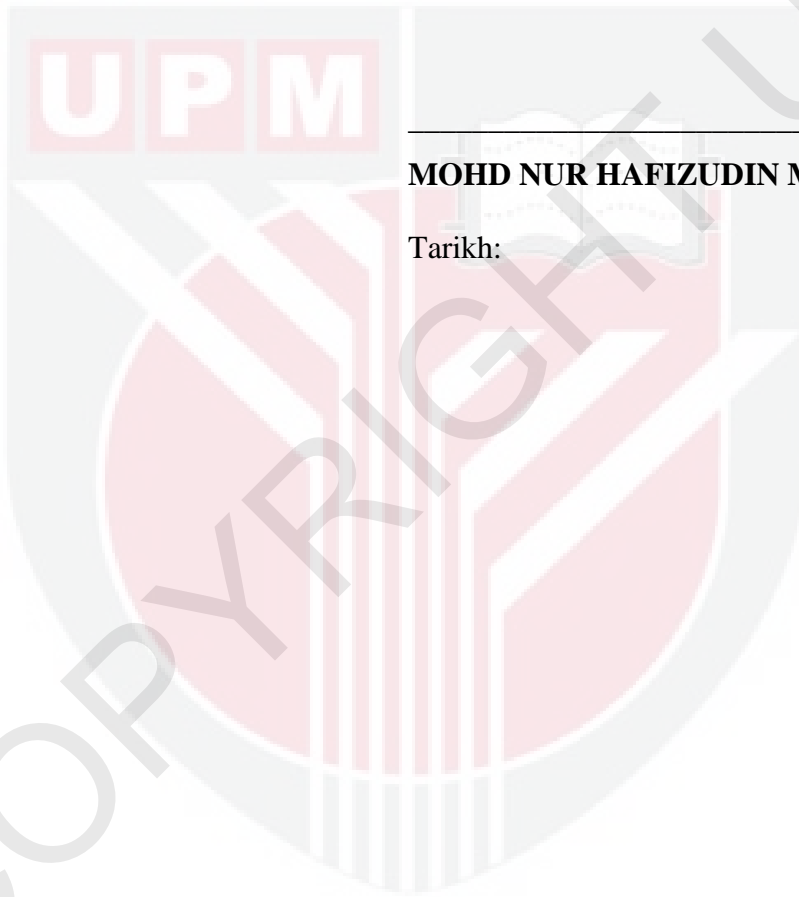
BUJANG BIN KIM HUAT, PhD

Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh:

PERAKUAN

Saya memperakui bahawa tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli melainkan petikan dan sedutan yang tiap-tiap satunya telah dijelaskan sumbernya. Saya juga memperakui bahawa tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini, dan tidak dimajukan serentak dengan ini, untuk ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau di institusi lain.

MOHD NUR HAFIZUDIN MD ADAMA

Tarikh:

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka Surat
1	Kawasan kajian	50
2	Taburan jumlah responden	51
3	Dapatan Kajian Rintis	52
4	Penentuan tahap amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) berdasarkan rekod profil markah dan gred dalam ujian atau peperiksaan	56
5	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa bertanya dan menjawab Soalan guru di dalam kelas	57
6	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa meminta kebenaran untuk menyatakan pendapat	59
7	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa memberi komen terhadap jawapan rakan	60
8	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa menyatakan tidak setuju terhadap idea yang disampaikan	61
9	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa menawarkan pertolongan kepada guru dan rakan-rakan	63
10	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa melahirkan keinginan/ cadangan/perasaan/idea terhadap sesuatu perkara	64
11	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja Sekolah (SMK) semasa berbual/bergurau	65

12	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa mengakui kesilapan/kesalahan yang dilakukan	66
13	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa menyapa rakan-rakan, guru, warga sekolah, menyambut tetamu dan pelawat melalui penggunaan kata nama dan kata panggilan yang sesuai	68
14	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa meminta kebenaran untuk menggunakan kemudahan yang disediakan di sekolah	69
15	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa melakukan aktiviti di peringkat sekolah seperti gotong royong, hari kantin di sekolah	70
16	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa berbual/bergurau dengan rakan-rakan	72
17	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa aktiviti kokurikulum	73
18	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa berada di kantin	74
19	Kekerapan amalan kesantunan berbahasa remaja sekolah (SMK) semasa datang/pulang dari sekolah	75
20	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menyapa guru, rakan, jiran dan ahli masyarakat	79
21	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa bertanya dan menjawab soalan guru	82
22	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa meminta	84

	kebenaran untuk bercakap/menyatakan pendapat	
23	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa memberi komen terhadap jawapan/pendapat rakan	86
24	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menyatakan tidak setuju terhadap sesuatu idea yang disampaikan	89
25	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menawarkan pertolongan kepada guru dan rakan-rakan	92
26	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menolak permintaan seseorang	94
27	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa berbual/bergurau	96
28	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa mengaku kesilapan/kesalahan yang dilakukan	98
29	Kata-kata dan ujaran santun yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menegur kesilapan/kesalahan rakan/seseorang	100
30	Keseluruhan maksim kesopanan serta ujaran yang sama digunakan oleh remaja sekolah (SMK) dalam setiap kategori	103
31	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menyapa guru, rakan, jiran dan ahli masyarakat mengikut jantina	106
32	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa bertanya dan menjawab soalan guru mengikut jantina	107
33	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa meminta kebenaran untuk bercakap/menyatakan pendapat mengikut jantina	109
34	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa memberi komen terhadap jawapan/pendapat rakan mengikut	110

jantina

35	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menyatakan tidak setuju terhadap sesuatu idea yang disampaikan mengikut jantina	111
36	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menawarkan pertolongan kepada guru dan rakan-rakan mengikut jantina	112
37	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menolak permintaan seseorang mengikut jantina	113
38	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa berbual/bergurau mengikut jantina	114
39	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa mengaku kesilapan/kesalahan yang dilakukan mengikut jantina	115
40	Kata-kata dan ujaran yang kerap diamalkan remaja sekolah (SMK) semasa menegur kesilapan/kesalahan rakan/seseorang mengikut jantina	116
41	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa menyapa guru, rakan, jiran dan ahli masyarakat mengikut jantina	118
42	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa bertanya dan menjawab soalan guru mengikut jantina	119
43	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa meminta kebenaran untuk bercakap/menyatakan pendapat mengikut jantina	121
44	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa memberi komen terhadap jawapan/pendapat rakan mengikut jantina	122
45	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa menyatakan tidak setuju terhadap sesuatu idea yang disampaikan mengikut jantina	125

46	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa menawarkan pertolongan kepada guru dan rakan-rakan mengikut jantina	128
47	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa menolak permintaan seseorang mengikut jantina	130
48	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa berbual/bergurau mengikut jantina	132
49	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa mengaku kesilapan/kesalahan yang dilakukan mengikut jantina	133
50	Kata-kata dan ujaran yang tidak santun atau kurang santun semasa menegur kesilapan/kesalahan rakan/seseorang mengikut jantina	135

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka Surat
1	Kerangka Prinsip Kesopanan Leech (1983)	47
2	Kerangka Konseptual Kesantunan Berbahasa dalam Kalangan Remaja Sekolah Menengah Kebangsaan (SMK)	48

SENARAI SINGKATAN

SMK – Sekolah Menengah Kebangsaan

SENARAI KANDUNGAN

	Muka Surat
DEDIKASI	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	v
PENGHARGAAN	vii
PENGESAHAN	ix
PENYATAAN KEASLIAN	xi
SENARAI JADUAL	xii
SENARAI RAJAH	xvii
SENARAI SINGKATAN	xviii
BAB	
1 PENDAHULUAN	1
1.1 Latar Belakang Kajian	1
1.1.1 Kesantunan Berbahasa	5
1.1.2 Remaja Sekolah Menengah	13
1.2 Penyataan Masalah	14
1.3 Persoalan Kajian	16
1.4 Objektif Kajian	17
1.5 Kepentingan Kajian	17
1.6 Batasan Kajian	19
1.7 Definisi Operasional	20
1.7.1 Kesantunan Berbahasa	20
1.7.2 Remaja Sekolah Menengah	20
2 SOROTAN LITERATUR	22
2.1 Pengenalan	22
2.2 Kajian-Kajian Lepas Berkaitan Kesantunan Berbahasa	23
2.3 Kajian-Kajian Lepas Berkaitan Kesantunan Remaja di Luar Negara	34
2.4 Kajian-Kajian Lepas Berkaitan Perbezaan Bahasa Lelaki dan Perempuan	38
2.5 Kesimpulan	40
3 METODOLOGI	44
3.1 Pengenalan	44
3.2 Reka Bentuk Kajian	44
3.2.1 Prinsip Kesopanan Leech (1983)	44

3.2.2 Kerangka Konseptual	48
3.2.3 Kaedah Kajian	49
3.2.4 Tempat Kajian	49
3.2.5 Populasi dan Persampelan	50
3.3 Alat Kajian	51
3.4 Tatacara Kajian	52
3.4.1 Kajian Rintis	52
3.4.2 Kajian Sebenar	53
3.5 Pengumpulan Dan Penganalisan Data	54
4 HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN	55
4.1 Pengenalan	55
4.2 Kekerapan Remaja Sekolah Menengah Kebangsaan Mengamalkan Kesantunan Berbahasa Di Dalam Dan Di Luar Kelas	55
4.2.1 Penggunaan Bahasa Santun Di Dalam Kelas	57
4.2.2 Penggunaan Bahasa Santun Di Luar Kelas	68
4.3 Menganalisis Kata-Kata Dan Ujaran Santun Menggunakan Teori Pragmatik	79
4.4 Membandingkan Penggunaan Kata-Kata Dan Ujaran Santun Dalam Kalangan Remaja Sekolah Menengah Kebangsaan Mengikut Jantina	105
4.4.1 Penggunaan Kata-Kata Dan Ujaran Dalam Pelbagai Kategori Dalam Kalangan Remaja Sekolah Menengah Kebangsaan Mengikut Jantina	106
4.4.2 Penggunaan Kata-Kata Dan Ujaran Yang Tidak Santun Atau Kurang Santun Mengikut Jantina	118
4.5 Rasional Teori Dengan Dapatan Kajian	139
4.6 Implikasi Dapatan Kajian	141
5 RUMUSAN DAN CADANGAN	143
5.1 Pengenalan	143
5.2 Rumusan	143
5.3 Cadangan	145
5.4 Kesimpulan	147
BIBLIOGRAFI	149
LAMPIRAN	153
BIODATA PELAJAR	178